Waadhoeke Hartveilig – een *herijking* van het gemeentelijk AED-beleid 2022-2025

Inhoudsopgave

1. **Inleiding**
   1.1. Aanleiding
   1.2 Context
   1.3 Samenwerkingspartner voor het AED-beleid in Waadhoeke
2. **Herijking AED-beleid**
   2.1 Herijking
   2.2 Beleidsdoelen
      1. Het oplossen van de witte vlekken
      2. Stimuleren dat binnenhangende AED's 24/7 beschikbaar komen
      3. Vervanging van AED's > 10 jaar
      4. Een jaarlijkse bijdrage voor het onderhoud
   2.3 Vervolg
3. **Randvoorwaarden**
4. **Financiële samenvatting**

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Bij een hartstilstand neemt de kans op overleven snel af. De vuistregel is dat de overlevingskansen elke minuut met tien procent afnemen. Sterker nog: na zes minuten circulatiestilstand[1] is er grote kans op blijvende hersenschade. Kortom: bij een hartstilstand telt elke minuut. Daarom is het van levensbelang dat er binnen zes minuten een reanimatieburgerhulpverlener (r-bhv'er) en een Automatische Externe Defibrillator (AED) aanwezig is om te reanimeren: de zogeheten '6-minutenzone'.

De gemeente Waadhoeke onderstreept de waarde van een dekkend AED-netwerk en de beschikbaarheid van voldoende gekwalificeerde r-bhv'ers. Om hieraan beleidsmatig richting te geven, werd in het voorjaar van 2019 de notitie ' 'Waadhoeke Hartveilig – het gemeentelijk AED-beleid' door de raad vastgesteld. Dit beleid voorzag in eenmalige subsidies voor aanschaf van een AED en buitenkast en in structurele subsidies voor onderhoud en deelname aan trainingen door r-bhv'ers.

Het is mede dankzij dit beleid dat onze gemeente inmiddels beschikt over een compact en betrouwbaar AED-netwerk. Dat is zonder meer positief, maar een dekkende verspreiding van AED's vergt voortdurende inzet en oog voor recente ontwikkelingen en informatie. Daarom is het, drie jaar na de eerste notitie, noodzakelijk om nieuwe ambities uit te spreken en een verdiepingsslag te maken. In deze notitie 'Waadhoeke Hartveilig – een *herijking* van het AED-beleid' is opgenomen op welke wijze dat gebeurt en welke maatregelen daartoe worden getroffen.

1.2 Context

Sinds 2012 is het HartslagNu-systeem actief in Nederland. Dit systeem wordt in werking gezet als bij 112 een melding van een hartstilstand binnenkomt. Via de app of een sms roept het opgeleide en geregistreerde r-bhv'ers op te reanimeren of een aangemelde AED bij het slachtoffer te brengen.[2]

Hartstilstand en reanimatie – feiten en cijfers

Per jaar krijgen **17.000 mensen** een **hartstilstand** buiten het ziekenhuis

- De **gemiddelde leeftijd** van iemand met een hartstilstand is **67 jaar**, **70%** daarvan is **man**
- Er zijn ruim **8000 reanimaties** per jaar (buiten het ziekenhuis)
- In meer dan **75%** van de gevallen **start** een **omstander** met **reanimeren** voor de ambulance er is
- In meer dan **50%** van alle **reanimaties sluit** een omstander een **AED** aan voor aankomst van de ambulance[3]
- Circa **23%** van de slachtoffers die zijn gereanimeerd **overleeft** het is. In de **jaren negentig** was dit nog maar **9%**

[1] In de volksmond wordt vaak gesproken van een 'hartstilstand', maar een beter woord hiervoor is 'circulatiestilstand'. Door het woord 'hartstilstand' lijkt het alsof het hart helemaal stil staat, maar in feite is de bloedcirculatie gestopt, waardoor de organen geen bloed en zuurstof meer krijgen.
https://www.hartstichting.nl/reanimatie/leer-reanimeren/de-5-grootste-misverstanden-over-reanimeren

[2] https://hartslagnu.nl/veelgestelde_vragen/hartslagnu/

[3] https://actueel.hartstichting.nl/download/665959/factsheetreanimatie-490057.pdf

- Op basis van bovenstaande cijfers worden in **Waadhoeke** gemiddeld **tien mensen** per jaar **gered**[4]

In Friesland, en specifiek in Waadhoeke, overlijden in vergelijking met de rest van Nederland bovengemiddeld veel mensen als gevolg van hart- en vaatziekten (CBS 2017-2020).[5] Door dubbele vergrijzing en onderliggende risicofactoren, zoals een hoge bloeddruk en overgewicht, wordt in de komende jaren een enorme toename in deze aandoeningen verwacht.[6] Waadhoeke scoort in vergelijking met andere Friese gemeentes bovendien minder gunstig op leefstijlindicatoren (roken, alcoholconsumptie en beweging). Zo zien we in Waadhoeke relatief veel overgewicht, met name onder ouderen (67+). Dit blijkt uit het laatste onderzoek uitgevoerd in het kader van de Friese Preventieaanpak (januari 2022).

Kortom: Waadhoeke is extra kwetsbaar. Zorg- en veiligheidsmiddelen, zoals AED's, in de openbare ruimte zijn daarom bijzonder belangrijk. Omstanders, buurtbewoners en wijkgenoten kunnen, ter ondersteuning van de professionele hulpdiensten, een cruciale schakel zijn en de overlevingskans verhogen.[7] Het belang van een gemeentebreed dekkend AED-netwerk en (voldoende) burgerhulpverlening wordt daarmee onderstreept.

1.3 Samenwerkingspartner voor het AED-beleid in Waadhoeke

Voor de uitvoering van het gemeentelijk AED-beleid werkt Waadhoeke samen met stichting Reanimatie en AED-onderwijs Noordwest-Fryslân (hierna: de stichting). Deze stichting is partner van HartslagNu, hetgeen toegang geeft tot de actuele stand van het AED-onderhoud en het bijhouden van de reanimatievaardigheden van r-bhv'ers. Ook heeft de stichting zicht op de 'witte vlekken' in de gemeente.

[4] Dit aantal is een doorberekening van de beschikbare landelijke cijfers naar gemeentelijk niveau. De cijfers zijn gebaseerd op gemiddeldes en kunnen dus in werkelijkheid afwijken. Het daadwerkelijke aantal mensen dat jaarlijks in Waadhoeke gered wordt met een AED kan daardoor lager of juist hoger uitvallen. Door een aantal risicofactoren (zie hierboven) is in Waadhoeke is de kans dat een AED gebruikt moet worden statistisch gezien hoger.

[5] https://www.vzinfo.nl/sterfte-naar-doodsoorzaak/regionaal-Hartvaatstelsel

[6] https://www.hartstichting.nl/nieuws/groot-onderzoek-naar-het-vroeger-opsporen-van-hart

[7] https://www.veiligheidsregiofryslan.nl/media/1400/07_1-bijlagefactsheet_fryslanhartveilig.pdf

2. Herijking AED-beleid

2.1 Herijking

In het voorjaar van 2022 is met de stichting een aantal voortgangsgesprekken gevoerd over de behaalde doelen, ontwikkeling en toekomst van het huidige AED-beleid. Het beleid en de regeling die daaraan ten grondslag ligt, heeft tot dusver tot bevredigende resultaten geleid (nadere toelichting volgt), maar na bijna vier jaar is herijking wenselijk. Het oplossen van de 'witte vlekken' en het vervangen en waar nodig verplaatsen van bestaande AED's zijn bijvoorbeeld onderdelen waarop nog veel winst valt te behalen. Ook zijn nog steeds niet alle AED's 24/7 bereikbaar.

Op welke manieren de gemeente Waadhoeke de komende jaren richting geeft aan haar AED-beleid wordt in deze notitie uiteengezet. Hierbij nemen we enkele bouwstenen uit het vorige AED-beleid mee en voegen we tegelijkertijd enkele toe. Bij de totstandkoming van het herijkte beleid is gekeken naar recente informatie over het aantal 'witte vlekken', de hoeveelheid AED's die in de periode 2022-2025 de maximum levensduur van tien jaar overschrijdt, het aantal r-bhv'ers en in hoeverre daadwerkelijk aanspraak is gemaakt op de subsidieonderdelen van de vorige regeling. Op basis van deze gegevens is besloten tot de volgende beleidsdoelen en bijbehorende ondersteuningsvormen:

Volledige subsidiëring | Gedeeltelijke subsidiëring

Incidenteel	**Structureel**
Het oplossen van de 'witte vlekken'	Een jaarlijkse bijdrage voor het onderhoud
Stimuleren dat binnenhangende AED's ook 24/7 beschikbaar komen d.m.v. buitenkasten	
Vervanging van AED's (> 10 jaar)	

Bovenstaande thema's zijn uitgewerkt in een subsidieregeling. Voor het oplossen van de 'witte vlekken' en de vervanging van AED's ouder dan tien jaar worden de aanschafkosten volledig gedekt door de gemeente. In het geval van de andere thema's (aanschaf buitenkast en onderhoudskosten) betreft het een gedeeltelijke bijdrage. De regeling gaat uit van een intermediaire rol van dorps- en wijkbelangen en EHBO- en sportverenigingen; zij moeten dergelijke incidentele en structurele subsidies aanvragen.

2.2 Beleidsdoelen

1. **Het oplossen van de witte vlekken (incidenteel)**

In het vorige AED-beleid werd gesproken van 'witte vlekken' als zijnde plekken in de gemeente waar geen 24/7 beschikbare AED aanwezig is en waar onvoldoende r-bhv'ers beschikbaar zijn. Op basis van die definitie zijn destijds vijftien plekken geselecteerd, namelijk: Westhoek, Vrouwenparochie, Wier, Dongjum, Klooster-Lidlum, Peins, Slappeterp, Zweins, Pietersbierum, Skingen, Baaium, Winsum, Schalsum, Koehool en Boer. Deze 'witte vlekken' zijn inmiddels grotendeels opgelost, alleen Klooster-Lidlum, Bitgummole en Herbaijum hebben tot op heden geen AED (meer).

Hoewel de vorige regeling succesvol is gebleken, is een eenduidige definitie van wat een 'witte vlek' behelst aan te raden. Om interpretatieverschillen zoveel mogelijk te voorkomen, is de definitie als volgt geformuleerd: ''locatie waarvan de AED-check op www.hartstichting.nl/help-mee-met-tijd/reanimatie/AED aantoont dat op de betreffende postcode te weinig AED's 24/7 aanwezig zijn

(categorie rood) of waarbij zich binnen een straal van 500 meter vanaf de locatie waar de (gesubsidieerde) AED wordt aangebracht geen andere 24/7 beschikbare AED aanwezig is.''

De stichting heeft - uitgaande van eerdergenoemde definitie - onderzoek gedaan naar het aantal 'witte vlekken' in de gemeente. Daaruit is gebleken dat er op dit moment drie 'witte vlekken'[8] zijn. Voor deze drie 'witte vlekken' en in de kernen zonder AED (Herbaijum, Bitgummole en Klooster-Lidlum) stelt de gemeente een subsidie beschikbaar die volledig kostendekkend is. Dat houdt in dat er per 'witte vlek' of per kern een bedrag van € 2.000 beschikbaar wordt gesteld. Na aanschaf van de AED blijft het plaatselijk dorps- of wijkbelang, de EHBO- of sportvereniging wel verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de AED.

2. Stimuleren dat binnenhangende AED's ook 24/7 beschikbaar komen (incidenteel)

De stichting heeft onlangs een overzicht aangeleverd van bij HartslagNu aangemelde AED's die binnen hangen bij organisaties of bedrijven. Naar schatting zijn dat er momenteel 20. Om te stimuleren dat deze AED's 24/7 beschikbaar komen, is per binnenhangende AED een subsidie beschikbaar van € 350. Dit bedrag is uitsluitend bedoeld voor de aanschaf van een verwarmde en geventileerde buitenkast.

Vanaf januari 2023 lanceert de gemeente een sociale mediacampagne rondom het nieuwe AED-beleid. Tijdens deze campagne worden eigenaars van binnenhangende AED's opgeroepen het apparaat naar buiten te verplaatsen, opdat deze 24/7 beschikbaar is.

3. Vervanging van AED's > 10 jaar (incidenteel)

Elke AED bevat onderdelen met een beperkte houdbaarheidsdatum (accu en elektroden). Door bijvoorbeeld veroudering of corrosie gaat de kwaliteit van deze onderdelen achteruit, tot een goede werking niet meer kan worden gegarandeerd. Om verzekerd te zijn van een optimale werking, geven de Nederlandse Hartstichting en leveranciers daarom het dringende advies om elke AED – gebruikt of ongebruikt – na tien jaar te vervangen. Na die periode kan de AED aan capaciteit inboeten, wat de kracht van de schok negatief kan beïnvloeden.

De stichting heeft in beeld gebracht welke AED's in de gemeente Waadhoeke in de periode van 2022 tot en met 2025 aan vervanging toe zijn. Volgens de huidige raming zijn dat 31: negentien in 2022, drie in 2023, vier in 2024 en vijf in 2025. In de voorliggende periode wordt voor deze 31 AED's incidenteel € 1.500 per AED beschikbaar gesteld; dit is een kostendekkende bijdrage. Een buitenkast is bij deze AED's al aanwezig, dus het betreft primair de aanschaf van een AED waarvan de uiterste levensduur van tien jaar is verstreken.

4. Een jaarlijkse bijdrage voor het onderhoud (structureel)

Een AED is een medisch apparaat en heeft periodiek onderhoud nodig om het gebruiksklaar te houden. Het onderhoud bestaat onder andere uit het vervangen van de elektroden, de accu en/of batterijen[9]. Om de AED's optimaal gebruiksklaar te houden, verstrekt de gemeente Waadhoeke een jaarlijkse bijdrage in de onderhoudskosten van € 75. Deze subsidie geldt uitsluitend voor 24/7 beschikbare en bij HartslagNu geregistreerde AED's, waarvan er momenteel 78 in Waadhoeke zijn. Samen met de nog zes aan te schaffen AED's komt dat neer op 84 AED's. De gemeente heeft toegang tot de actuele informatie aangaande de stand van het onderhoud van deze 78 AED's. Op basis van

[8] De drie witte vlekken bevinden zich in Franeker (Professorenbuurt), Menaam (Blomtûn-Mieddyk) en Dronryp (Hearewei-Puoldyk)
[9] https://www.hartstichting.nl/aed/aed-kopen

die informatie wordt bepaald wie voor een jaarlijkse bijdrage in de onderhoudskosten in aanmerking komt.

2.3 Vervolg

De financiering van het herijkte AED-beleid vindt in de voorliggende periode – tot en met 2025 - op incidentele basis plaats – mede omdat de vervangingsnood van een aantal AED's in de gemeente hoog is. In de loop van 2025 volgt een beleidsvoorstel om *vanaf* 2026 de dekking en kwaliteit van het AED-netwerk structureel te borgen; deze structurele borging zal naar verwachting in de Kadernota 2026 aan bod komen.

3. Randvoorwaarden

Om versneld en betrouwbaar van een AED gebruik te kunnen maken, is het belangrijk dat een aantal randvoorwaarden op orde is. Deze randvoorwaarden luiden als volgt:

- Het apparaat moet beschikbaar zijn;
- Er zijn voldoende r-bhv'ers in de gemeente Waadhoeke, die zich hebben aangemeld bij HartslagNu (ten minste 2% van het aantal inwoners);
- Kennis moet jaarlijks worden opgefrist;
- De dorps- en wijkbelangen en EHBO- en sportverenigingen beschikken over juiste en actuele informatie met betrekking tot gebruik, onderhoud en levensduur.

Op welke wijze aan deze voorwaarden invulling wordt gegeven, wordt hieronder toegelicht:

- **Er zijn voldoende r-bhv'ers in de gemeente Waadhoeke**

Voor het tijdig – binnen zes minuten – en op de juiste wijze hulp kunnen bieden, is het belangrijk dat een toereikend aantal reanimatieburgerhulpverleners (r-bhv'ers) in de gemeente aanwezig is. Voor voldoende dekking moet ten minste twee procent van de inwoners r-bhv'er zijn. Waadhoeke heeft per 1 januari 2022 46.309 inwoners[10], wat betekent dat er afgerond 926 r-bhv'ers nodig zijn. Het aantal bij HartslagNu aangemelde r-bhv'ers bedraagt op dit moment 754 (oktober 2022). Hiervan staan 15 als non-actief geregistreerd. Dat betekent dat er concreet 739 r-bhv'ers oproepbaar zijn. Daarmee is de dekkingsgraad in Waadhoeke momenteel 1,6 procent.

Om r-bhv'er te kunnen worden, moet een beginnerstraining worden gevolgd. Een beginnerstraining duurt maximaal vier uur en kost gemiddeld € 35 per persoon, inclusief lesmateriaal. Deze kosten worden door de meeste ziektekostenverzekeraars vanuit de aanvullende verzekering vergoed. Het gecertificeerde diploma dat na afloop afgegeven wordt, is onbeperkt geldig, op de voorwaarde dat de r-bhv'er jaarlijks deelneemt aan een herhalingscursus. Door corona is een groot aantal diploma's verlopen. HartslagNu houdt hiermee nu nog rekening door de verlopen diploma's op actief te laten staan. Vanaf 1 januari 2023 verlopen ook deze diploma's. Naar verwachting zal het aantal non-actieve r-bhv'ers daarna fors toenemen.

Een sluitend AED-netwerk is in hoge mate afhankelijk van getrainde en geregistreerde reanimatieburgerhulpverleners. Burgerhulpverlening is daarmee een belangrijke vorm van burgerparticipatie; zonder voldoende bereidwillige en gemotiveerde r-bhv'ers is de kans dat er binnen zes minuten gereanimeerd wordt aanzienlijk kleiner – en het gevaar op blijvend hersenletsel of nóg erger daardoor groter. Bij een hartstilstand is de inzet en betrokkenheid van onze inwoners dus *letterlijk* van levensbelang. Samen met de verschillende EHBO- en sportverenigingen en dorps- en wijkbelangen vervullen zij een actieve en cruciale rol in het 'hartveilig' houden van Waadhoeke.

Om het nut en de noodzaak van voldoende r-bhv'ers te benadrukken, zet de gemeente vanaf januari 2023 een sociale mediacampagne op touw. Deze campagne wordt voorafgaand aan en na vaststelling van het herijkte beleid en de regeling door gemeenteraad en college ontvouwd. Door verhalen van inwoners die gered zijn *door* en gered hebben *met* een AED in de lokale media te delen, wordt een gezicht gegeven aan het AED-beleid.

[10] https://www.waarstaatjegemeente.nl/Dashboard/dashboard/demografie

- **Kennis moet jaarlijks worden opgefrist**

De Nederlandse Reanimatieraad (NRR), in samenwerking met de Hartstichting en HartslagNu, schrijft r-bhv'ers voor elk jaar een herhalingscursus te volgen.[11] Cursisten uit Waadhoeke kunnen bij de stichting of bij een andere erkende reanimatie-instructeur de herhalingscursus volgen. Deze opfristraining kost gemiddeld € 25. In de sociale mediacampagne wordt ook ruchtbaarheid gegeven aan deze jaarlijkse herhalingscursus.

- **De dorps- en wijkbelangen en EHBO- en sportverenigingen beschikken over juiste en actuele informatie met betrekking tot gebruik, onderhoud en levensduur**

Het AED-beleid en -regeling doet een beroep op dorps- en wijkbelangen en EHBO- en sportverenigingen; zij zijn verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van deze medische apparaten. Dat brengt een zekere verantwoordelijkheid met zich mee; daarom is het extra belangrijk dat deze verenigingen over de juiste en actuele informatie beschikken met betrekking tot gebruik, onderhoud en levensduur. Om hen hierin te ondersteunen, wordt in januari 2023 een voorlichtingsbijeenkomst in samenwerking met de stichting georganiseerd. Het herijkte AED-beleid, de actuele dekkingsgraad en scholing van r-bhv'ers zullen ook aan bod komen. Naderhand ontvangen de verenigingen een AED-gids waarin beknopte informatie over bovenstaande in één oogopslag is terug te vinden.

[11] https://www.reanimatieraad.nl/leer-reanimeren/bijscholing/

4. Financiële samenvatting

Financiële samenvatting van de kosten voor het AED-beleid in 2022-2025

Eenmalig

- Eenmalig voor de aanschaf van drie AED's in de 'witte vlekken'
  3 x € 2.000 = € 6.000
- Eenmalig voor de aanschaf van drie AED's in de kernen zonder AED
  3 x € 2.000 = € 6.000
- Eenmalig voor stimulering van buitenkasten voor 20 AED's
  20 x € 350 = € 7.000
- Eenmalig voor de vervanging van 31 AED's > 10 jaar
  31 x € 1500 = € 46.500

  _____

  Totaal eenmalig = € 65.500

Structureel

- Structureel voor een bijdrage in de onderhoudskosten
  84 x € 75 = € 6.300
- Structureel voor subsidie stichting
  Toegekende subsidie 2022: € 2.779

  _____

  Totaal structureel 2022 e.v. = € 9.079